

АНОТАЦІЯ

Дедух М.О. Гендерний підхід до формування індивідуальної фізичної культури учнівської молоді у процесі фізичного виховання. - Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 017 – Фізична культура і спорт – Національний університет фізичного виховання і спорту України, Міністерство освіти і науки України, Київ, 2020.

У дисертації теоретично обґрунтовано, розроблено та експериментально перевірено гендерні особливості формування індивідуальної фізичної культури учнівської молоді.

Дисертаційну роботу присвячено визначенню гендерних особливостей формування індивідуальної фізичної культури учнівської молоді в процесі фізичного виховання.

Мета дослідження полягала у обґрунтуванні засад гендерного підходу в процесі фізичного виховання для формування індивідуальної фізичної культури учнівської молоді, яка є фактором самовдосконалення і підвищення їх фізичного здоров'я.

Завдання досліджень:

1. Проаналізувати стан досліджуваної проблеми, узагальнити вітчизняний і світовий досвід використання гендерного підходу у фізичному вихованні учнівської молоді.
2. Дослідити сформованість окремих компонентів індивідуальної фізичної культури в учнівської молоді .
3. Визначити гендерні особливості сформованості індивідуальної фізичної культури в учнівської молоді.
4. Визначити лімітуючі та стимулюючі фактори, що впливають на формування індивідуальної фізичної культури учнівської молоді та розробити рекомендації щодо педагогічних умов фізичного виховання учнівської молоді.

Об'єкт дослідження – індивідуальна фізична культура учнівської молоді.

Предмет дослідження – гендерні особливості формування індивідуальної фізичної культури учнівської молоді у фізичному вихованні.

Наукова новизна одержаних результатів:

- уперше визначено, що на формування індивідуальної фізичної культури впливає організація системи фізичного виховання в закладах освіти, які навчаються за однією програмою з фізичної культури, при підвищенні рівня теоретичної складової за роками навчання відмічається зниження результатів практичної складової фізичної підготовленості як юнаків так і дівчат;

- виявлено, що значний позитивний вплив на сформованість процесуальної і результативної складових індивідуальної фізичної культури молоді здійснює оптимальний руховий режим за рахунок додаткових занять спортом, високий рівень мотивації досягнення особистого вдосконалення і адекватна самооцінка фізичного розвитку, яка відсутня у молоді, яка не займається спортом;

- уперше визначено, що на сформованість індивідуальної фізичної культури впливають гендерні особливості юнаків і дівчат. На спортсменів-юнаків маскулінного типу більший вплив здійснює самооцінка свого фізичного стану, фемінінного типу – ціннісні орієнтації, андрогінного – мотивація до занять і рівень досягнень фізичної підготовленості. У дівчат фемінінного типу переважний вплив здійснюють ціннісні орієнтації і самооцінка фізичного розвитку;

- уперше визначено лімітуючі і стимулюючі фактори, що впливають на мотивацію до занять фізичною культурою і спортом юнаків і дівчат, які займаються і не займаються спортом і мають особливості гендерних ознак, що покладається в основу педагогічних умов формування індивідуальної фізичної культури в процесі фізичного виховання;

- дістало подальший розвиток тлумачення поняття «індивідуальна фізична культура» з точки зору процесуальних і результативних складових;
- доповнено перелік психологічних ознак юнаків і дівчат, які впливають на формування мотивації до занять фізичною культурою і спортом.

У вступі обґрунтовано актуальність роботи, визначено мету, завдання, об'єкт і предмет дослідження, розкрито наукову новизну та практичну значущість отриманих результатів, визначено особистий внесок автора, зазначено дані щодо апробації роботи та впровадження отриманих результатів у практику, зазначено кількість публікацій.

У першому розділі «Теоретичні засади гендерного підходу до формування індивідуальної фізичної культури учнівської молоді» надано аналіз питання щодо проблем системи фізичного виховання учнівської молоді, ступеню формування та сформованості ціннісних орієнтацій серед юнаків та дівчат, систематизовано наукові роботи значущості фізичної культури в системі фізичного виховання учнівської молоді, визначення гендерного підходу у фізичному вихованні. Згідно теоретичного аналізу літературних джерел визначено компоненти індивідуальної фізичної культури, які характеризують процесуальну і результативну діяльність особи та ступінь вирішення питання, що вивчається та відокремити завдання, які ще можуть бути вирішені.

У другому розділі «Методи та організація дослідження» для вирішення мети та завдання дисертаційної роботи обґрунтовано використання методів дослідження, їх відповідність об'єкту, предмету, визначено організацію дослідження та контингент досліджуваних.

У дослідженні був проведений теоретичний аналіз літератури з обраної тематики, який дав змогу розкрити актуальність дослідження, визначити мету та завдання. Соціологічний метод, який проводився у формі анкетування, яке дозволило нам виявити мотиви та інтереси юнаків і дівчат у галузі фізичного виховання і спорту, види зайнятості у вільний час,

дотримання факторів здорового способу життя. Застосовано педагогічні методи дослідження, які включали педагогічне спостереження, педагогічний експеримент та тестування фізичної підготовленості юнаків і дівчат. Проаналізовано фізіологічні, антропометричні дані та проведена експрес-оцінка фізичного здоров'я за Г. Л. Апанасенко досліджуваного контингенту.

Проведено ряд психолого-діагностичних методик: для визначення психологічного типу у юнаків та дівчат було використано тест-опитувальник Сандри Бем «Маскулінність-фемінінність» (Bem Sex Role Inventori – BSRI); вивчення особливостей формування ціннісних орієнтацій проводилася за методикою М. Рокича; дослідження потреб проводилася за допомогою методики Ю. М. Орлова «Потреба в досягненні успіху».

Для визначення теоретичної обізнаності в галузі фізичної культури було проведено тестування з дисципліни «Фізичне виховання», що стосувалося знань з олімпійської тематики, теорії фізичної культури, здорового способу життя, методики використання фізичних вправ і самоконтролю.

Проведено факторний аналіз, який допоміг визначити найвагоміші фактори, які впливають на формування індивідуальної фізичної культури юнаків і дівчат.

Всі дані оброблялись на персональному комп'ютері з використанням пакету стандартних програм (Excel – 2007; Statistica – 10.0).

У третьому розділі «Сформованість показників індивідуальної фізичної культури учнівської молоді» здійснено визначення рівня сформованості цінностей індивідуальної фізичної культури, мети відвідування занять з фізичного виховання, прояву інтересів до різних видів спорту, особливостей формування ціннісних орієнтацій, теоретична обізнаності у галузі фізичної культури. Охарактеризовано показники фізичного здоров'я та фізичної підготовленості обраного контингенту, визначено їх рівень потреби в досягненні. На основі отриманих даних виявлено - значний вплив соціальних умов, які обумовлені організацією систематичних занять спортом

(спортивний коледж). Так, спортсмени мають достатній рівень теоретичних знань з фізичної культури (48 - 64 % проти 10 - 12 % у неспортсменів), сформованість понять про фізичну культуру особистості, вищий рівень фізичної підготовленості і фізичного здоров'я (від 32 % до 60 % - вище середнього і високий рівень). Такі результативні складові індивідуальної фізичної культури досягаються завдяки мотивації до занять спортом.

Серед юнаків і дівчат, які займаються спортом відсутні студенти, які пропускають заняття з фізичної культури. З'ясовано, що за головну мету відвідування занять з фізичної культури спортсмени обирають користь занять – 60-100 %. Серед юнаків школи та студентів коледжу зв'язку переважає вибір отримання заліку – 36-58 % та щоб не мати заборгованості з предмету 28-42 %. У школярів та студенток педагогічного коледжу знання про користь занять – 56 %, отримання заліку 36-44 %. При виявленні інтересу до занять спортом, з'ясовано, що учениці та студентки педагогічного коледжу, які не займаються спортом проявляють більший інтерес – 60-66 % займаються, проти 28-58 % у юнаків відповідно. Головною причиною, яка заважає займатися спортом у юнаків є відсутність часу – 44,4-61,9 %, у дівчат відсутність бажання та часу – 50-82,3 %. Ціннісні орієнтації, що переслідують юнаків і дівчат, які займаються спортом направлені на цілеспрямовану та впевнену у собі особистість, яка цінує здоров'я та знає шляхи до його покращення, чого не вистачає юнакам і дівчатам, які не займаються спортом.

З'ясовано, що протягом навчання в освітньому закладі (10-11 клас, I-II курс непрофільного коледжу) знижуються результати фізичної підготовленості юнаків і дівчат в тестах: стрибок у довжину з місця, нахил тулуба з положення сидячи вперед, біг 100 м. і 1500-2000 м.. Рівень фізичного здоров'я «низький» та «нижчий за середній» у юнаків збільшується з 48 % до 82 % за рахунок погіршення життєвого індексу з $57,4 \text{ мл} \cdot \text{кг}^{-1}$ до $43,2 \text{ мл} \cdot \text{кг}^{-1}$, індекс Робінсона з 78,8 у.о. до 85,6 у.о. У той же час теоретичні знання з фізичної культури покращується (середній рівень юнаків з 50 % до

62 %, дівчат з 44 % до 62 %. Це свідчить про відповідність між процесуальними і результативними компонентами формування індивідуальної фізичної культури, тобто отримання теоретичних знань про користь занять фізичними вправами не є стимулом для підвищення мотивації до систематичних занять спеціально організованою руховою активністю для підвищення фізичної підготовленості і фізичного здоров'я.

У четвертому розділі «Формування індивідуальної фізичної культури учнівської молоді з різними гендерними ознаками» визначено їх приналежність до психологічного типу особистості та відповідно до кожного з типів виявлено особливості формування ціннісних орієнтацій, зацікавленість видами спорту, види діяльності, якими юнаки та дівчата займаються у вільний час, причини, що впливають на відсутність занять спорту, рівень фізичної підготовленості. Проведено факторний аналіз серед 102 змінних, що дав змогу визначити, які компоненти є складовими індивідуальної фізичної культури учнівської молоді, їх склали чотири фактори, які впливають на формування індивідуальної фізичної культури юнаків і дівчат, які займаються та не займаються спортом, а саме: мотивація, ціннісні орієнтації, фізична підготовленість і фізичний розвиток, самооцінка фізичного розвитку.

Виявлено, що у юнаків, які займаються спортом до II курсу простежується зниження фізичної підготовленості (з 31,3 % до 27,3 %), в цей час вони приділяють увагу мотивації та ціннісним орієнтаціям. У юнаків, які спортом не займаються, відбувається зниження мотивації (з 21 % до 20,3 %), ціннісних орієнтацій (з 48,5 % до 39 %) та відсутня самооцінка. У спортсменок на I курсі оцінюють індивідуальну фізичну культуру зупиняючись на фізичній підготовленості та фізичному розвитку (52,2 %), а на II курсі мотивація набуває більшого значення, самооцінка фізичного розвитку підвищується з 21,6 % до 27,6 %, при цьому до II курсу знижується фізична підготовленість та фізичний розвиток (з 52,2 % до 22 %). У дівчат, які не займаються спортом у 10 класі та на I курсі оцінюють свою

індивідуальну фізичну культуру за фізичною підготовленістю та фізичним розвитком (39 %). До 11 класу, II курсу коледжу у дівчат орієнтири не змінюються, тільки знижується фактор фізичної підготовленість та фізичного розвитку (з 39 % до 34,7 %), у не значній мірі підвищується мотивація та ціннісні орієнтації, але знижується самооцінка.

Визначення гендерних однак за методикою С. Бем дозволило розділити учнівську молодь на три психологічних типа – маскулінних, фемінінних, андрогінних. Співвідношення у юнаків: 44 %, 10,7 %, 45,3 % відповідно. У дівчат 8 %, 59,3 %, 32,7 % відповідно. Дослідження прояву термінальних та інструментальних цінностей дозволило визначити модельні характеристики сформованості пріоритетних цінностей.

При порівнянні абсолютних показників фізичної підготовленості молоді з різними психотипами достовірної різниці не виявлено, однак визначення тенденція в динаміці показників протягом навчання в закладах освіти. У юнаків андрогінного типу покращуються результати до 11 класу та II курсу коледжу у бігу на 100 м. і «човникового бігу», у дівчат маскулінного типу краще розвивається витривалість, у фемінінного типу – швидкісні здібності, андрогінного типу – гнучкість.

Результати педагогічного експерименту дозволили визначити лімітуючі і стимулюючі фактори, які впливають на формування індивідуальної фізичної культури юнаків і дівчат, тих хто займаються і не займаються спортом. Розроблено моделі стимулюючих факторів для юнаків-спортсменів з урахуванням складових мотивації (26,7-26,8 %), дівчат-спортсменок з урахуванням складових самооцінки (21,6-27,6 %); для юнаків і дівчат, які не займаються спортом з урахуванням моделей пріоритетних ціннісних орієнтацій, які мають вплив для юнаків від 39 % до 48 %, для дівчат від 25,7 % до 31,8 %.

Урахування лімітуючих факторів дозволило визначити педагогічні умови організації процесу фізичного виховання для учнівської молоді, яка не займається спортом задля сприяння підвищенню їх мотивації до занять

фізичними вправами, освіченості з методики самоконтролю, стимулюванню потреба у досягненні поставленої мети, що буде сприяти формуванню індивідуальної фізичної культури молоді.

В процесі проведеного дослідження вперше розроблено модель стимулюючих факторів серед юнаків і дівчат, які займаються та не займаються спортом та проведено порівняльні характеристики між юнаками та дівчатами, які займаються та не займаються спортом. Ми дійшли висновку, що зміни, які існують між юнаками та дівчатами обумовлені не тільки біологічною статтю, а й заняттям спортом.

У п'ятому розділі «Аналіз і обговорення результатів дослідження» узагальнено дані проведених досліджень щодо отриманих результатів, які підтверджують та доповнюють уже існуючі дослідження, що розширюють дане коло питань для подальших досліджень.

Отримані положення знайшли своє відображення в практичній значущості – при організації процесу фізичного виховання в освітніх закладах різного профілю для сприяння формування індивідуальної фізичної культури молоді, результатом якої є високий рівень фізичної підготовки і безпечний рівень фізичного здоров'я. Подальшої уваги та наукових досліджень потребує розробка модельних характеристик рухових режимів для молоді з різними особливостями гендерних ознак.

Ключові слова: фізичне виховання, фізична культура, школярі, студенти, гендер, гендерний підхід, маскулінність, фемінінність, андрогінність.

ABSTRACT

Diedukh M.O. Gender approach to the formation of individual physical culture of pupils youth in the process of physical education. - Qualifying scientific work on the rights of the manuscript.

Dissertation to obtain the scientific level of the Doctor of Philosophy under the specialty 017 – Physical culture and sports. – National University of Ukraine of

Physical Education and Sport, Ministry of Education and Science of Ukraine, Kyiv, 2020.

The dissertation has theoretically substantiated, developed and experimentally checked gender specific features in formation of individual physical culture among school-age youth.

The dissertation is devoted to the definition of gender features of the formation of individual physical culture of school-age youth in the process of physical education.

The purpose of the study is to substantiate the principles of gender approach in the physical education process, aimed at formation of individual physical culture of school-age youth as a factor of their self-development and physical health improvement.

Research objectives include the following:

1. To analyse the state of a research issue, to generalize domestic and world experience of using gender approach in physical education of school-age youth.
2. To investigate formation of separate components of individual physical culture among school-age youth.
3. To determine gender-specific features of individual physical culture formation among school-age youth.
4. To identify limiting and stimulating factors that affect the formation of individual physical culture among school-age youth and to develop recommendations for providing pedagogical conditions for physical education of school-age youth.

The object of the research is individual physical culture of school-age youth.

The subject of the research is gender features of individual physical culture formation among school-age youth during their physical education.

Scientific novelty of the obtained results is as follows:

- it has been determined for the first time that the formation of individual physical culture is influenced by the arrangement of physical education in educational institutions that conduct studies under the same curriculum in physical

culture; with the level of theoretical component increasing with each year of study the decrease in practical component of physical fitness for both boys and girls is observed;

- it has been found out that a significant positive impact on the formation of procedural and result components of individual physical culture among youth is shown due to their optimal motor regime as a result of additional sports training, a high level of motivation to achieve personal development and adequate self-esteem regarding their physical development, which is not characteristic for young people who do not play sports;

- it has been proven for the first time that the formation of individual physical culture is determined by gender characteristics of boys and girls. Young athletes of the masculine type are more influenced by self-assessment of their physical state; those of feminine type are affected by value orientations, those of androgynous type are influenced by motivation to exercise and the level of their physical fitness. Concerning the girls of feminine type, the predominant influence here is exerted by value orientations and self-assessment of their physical development;

- for the first time we have outlined limiting and stimulating factors influencing the motivation to get engaged in physical culture and sports by both boys and girls, who are already engaged and not yet engaged in sports and have gender-specific characteristics, the latter are the basis of pedagogical conditions for individual physical culture formation in physical education;

- the interpretation of “individual physical culture” concept has got further development in terms of its procedural and result components;

- the list of psychological signs, typical for young males and females, that influence formation of their motivation for engagement in physical culture and sports has been added.

The introduction substantiates the topicality of the scientific research, defines the purpose, objectives, object and subject of research, reveals the scientific novelty and practical significance of the gained results, identifies the

personal contribution of the author, provides data on testing and implementation of the results, as well as the number of publications.

The first chapter “Theoretical principles of a gender approach to the formation of school-age youth’s individual physical culture” provides analysis of the issues of physical education among school-age youth, the degree of values gaining and formation among boys and girls; it has also systematized scientific findings on the physical culture importance in the system of youth’s physical education; the definition of gender approach in physical education has been also given. According to the theoretical analysis of reference sources, the components of individual physical culture, which characterize procedural and result components of person’s activity, are determined, as well as the degree of solving the studied issue aimed at separating the tasks that should still be solved.

In order to solve the purpose and objectives of the dissertation the second chapter “Methods and organization of research” substantiates the use of research methods, their relevance to the object and subject of research, determines the organization of research and the contingent of subjects.

In our study, a theoretical analysis of the reference sources on selected topics has been conducted, which allowed to reveal the topicality of the study as well as to determine its purpose and objectives. Sociological method has been conducted in the form of a questionnaire, which allowed us to identify the young males and females’ motives and interests in the field of physical education and sports, types of their leisure activities, adherence to the factors of a healthy lifestyle. Pedagogical research methods have been also used, in particular, pedagogical observation, pedagogical experiment and testing of boys and girls’ physical fitness. Physiological, anthropometric data have been analysed and a rapid assessment of the studied contingent’s physical health has been performed by H. L. Apanasenko’s method.

A number of psychological and diagnostic methods have been used, i.e. a Masculinity-Femininity test questionnaire by Sandra Bem (Bem Sex Role Inventori – BSRI) has been used to determine boys and girls’ psychological types;

the study of the peculiarities of value orientations formation has been carried out according to the method of M. Rokych; needs research has been conducted using “The need to succeed” method of Yu. M Orlov.

To determine the theoretical awareness in the field of physical culture, a test has been conducted in “Physical Education” discipline, which concerned knowledge of Olympic topics, the theory of physical culture, healthy living, methods of doing exercise and self-control.

A factor analysis has been conducted, which helped to determine the most important factors that influence the formation of individual physical culture among boys and girls.

All data have been processed at a personal computer using a package of standard software (Excel – 2007; Statistica – 10.0).

In the third chapter “Formation of individual physical culture indicators among school-age youth” we have defined the level of formation of individual physical culture values, the purpose of attending physical education classes, showing interest in different sports, peculiarities of value orientations formation, and theoretical knowledge in the field of physical culture. Indicators of physical health and physical fitness of the selected contingent are characterized, their level of need for achievement is determined. On the basis of the received data the considerable influence of social conditions which are caused by the arrangement of systematic sports activity (i.e. in Sport College) is revealed. Thus, athletes have a sufficient level of theoretical knowledge on physical culture (48 - 64% vs. 10 - 12% of non-athletes), the formation of individual’s physical culture concept, higher level of physical fitness and physical health (from 32% to 60% - above medium and high level). Such effective components of individual physical culture are achieved because of motivation to get engaged in sports.

There are no students who miss physical education classes among boys and girls who do sports. It has been found out that according to athletes the main purpose of attending physical education classes is the benefits of training, which has been reported by 60-100% of respondents. Among the male school pupils and

students of the Communications College, the choice of doing sport in order to receive a credit test in the studied discipline prevails (36-58%) and in order not to fail the discipline comprises 28-42%. 56% schoolgirls and female students of the pedagogical college choose doing sport due to their awareness of the benefits of classes; other 36-44% of them choose this activity for the reason of getting a credit test in the discipline. When determining interest in sports, it has been found that female students of pedagogical college who do not play sports are more interested – at the level of 60-66%, who is engaged, vs. 28-58% of young males, respectively. The main reason that prevents boys from doing sports is lack of time – 44.4-61.9%, for girls it is both lack of desire and time – 50-82.3%. The values that both boys and girls engaged in sports keep in mind are aimed at growing as a purposeful and confident person who highly estimated health and knows how to improve it; boys and girls who do not play sports lack this value.

During their studies in an educational institution (10th – 11th grades, I-II years of study in a non-specialised college) the results of boys and girls' physical fitness decrease when conducting the tests, in particular, long standing jump, torso tilt from a sitting position forward, 100 m run and 1500-2000 m run. The “low” and “below average” level of physical health among male adolescents increases from 48% to 82% due to the deterioration of their vital index from 57.4 ml · kg⁻¹ to 43.2 ml · kg⁻¹, index Robinson from 78.8 units up to 85.6 units respectively. At the same time, theoretical knowledge of physical culture improves; the average level for boys changes from 50% to 62%, for girls it increases from 44% to 62%. This indicates a correlation between procedural and result components of individual physical culture formation, i.e. obtaining theoretical knowledge about the benefits of sport classes does not tend to increase motivation for regular exercise as specially organized physical activity does aimed at improving physical fitness and physical health.

The fourth chapter “Individual physical culture formation among school-age youth, having different gender characteristics” identifies their belonging to the psychological type of personality. According to each of these types we have

revealed the peculiarities of their value orientations, interest in sports, activities that boys and girls do in their spare time, reasons that affect the lack of sport activities, the level of physical fitness. A factor analysis has been conducted considering 102 variables that allowed determining which components is part of the youth's individual physical culture. They have been four factors that affect the formation of individual physical culture among boys and girls who do and do not play sports, namely: motivation, value orientations, physical fitness and physical development, self-assessment of physical development.

It has been found that young males who used to play sports before the second year of studies show a decrease in physical fitness (from 31.3% to 27.3%), as far as at this time they pay attention to motivation and value orientations. Young males who do not play sports have a decrease in motivation (from 21% to 20.3%), value orientations (from 48.5% to 39%) and lack of self-esteem. Female athletes of the first year of college studies are evaluated by their individual physical culture focusing on physical fitness and physical development (52.2%); however, during the second year of studies motivation becomes more important, self-esteem of physical development increases from 21.6% to 27.6%, at the same time during the second year of college studies physical fitness and physical development is reduced (from 52.2% to 22%). Girls who do not play sports in the 10th grade and in the 1st year of college studies evaluate their individual physical culture by physical fitness and physical development (39%). By the 11th grade, the second year of college girls' values do not change, only the factor of physical fitness and physical development decreases (from 39% to 34.7%), motivation and value orientations do not increase significantly, although self-esteem decreases.

Defining gender characteristics by S. Bem's method has allowed us to divide the school-age youth into three psychological types, i.e. masculine, feminine, and androgynous. The ratio of young males is 44%, 10.7%, 45.3%, respectively. Girls have the ratio of 8%, 59.3%, 32.7%, accordingly. The study of terminal and instrumental values manifestation has allowed determining model characteristics of priority values formation.

When comparing the absolute indicators of youth's physical fitness with those of different psycho-types, no significant difference has been found, but the trend in the dynamics of indicators during studying in educational institutions has been outlined. Boys in the androgynous type improve their results up to the 11th grade and the second year of college studies in the 100-meter run and the shuttle run, while girls of the masculine type better develop endurance, those of feminine type improve speed abilities, and androgynous type females show greater flexibility.

The conducted research has allowed determining the limiting and stimulating factors that influence the formation of individual physical culture of both boys and girls, those who are engaged and not engaged in sports. We have developed models of stimulating factors for young male athletes taking into account the components of motivation (26.7-26.8%), for young female athletes taking into account the components of self-esteem (21.6-27.6%); for boys and girls who do not play sports, taking into account the models of priority value orientations as they have an impact for boys at the level from 39% to 48%, and for girls at the level from 25.7% to 31.8%.

Taking into account the limiting factors has allowed us to determine the pedagogical conditions for organizing physical education process for students who do not play sports to help increase their motivation to exercise, awareness in self-control, stimulating the need to achieve set goal, which will promote individual physical culture.

Thus, in the course of the research for the first time we have developed a model of stimulating factors among boys and girls who do and do not practise sports as well as we have described comparative characteristics between boys and girls who do and do not do sports. We came to the conclusion that the changes that exist between boys and girls are caused not only by biological gender, but also by sports engagement.

The fifth chapter “Analysis and discussion of research results” summarizes the obtained findings of research, which confirm and supplement existing research, expanding the range of issues for further research.

These provisions are reflected in the practical significance - in the organization of the process of physical education in educational institutions of various profiles to promote the formation of individual physical culture of youth, which results in a high level of physical fitness and a safe level of physical health. Further attention and research is needed to develop model characteristics of motor modes for young people with different gender characteristics.

Key words: physical education, physical culture, schoolchildren, students, gender, gender approach, masculinity, femininity, androgyny.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, в яких опубліковано основні наукові результати дисертації

1. Захарченко М, Проблема гендерного підходу у процесі фізичного виховання загальноосвітніх шкіл. В: Тимошенко О, редактор. Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Зб. наук. праць; Київ. Київ: НПУ ім. М.П. Драгоманова; 2016. Вип. 11(81)16. с. 46-50. Фахове видання України, яке включено до міжнародної наукометричної бази Index Copernicus.
2. Захарченко М. Формування індивідуальної фізичної культури учнівської молоді за допомогою занять з фізичного виховання. Теорія і методика фізичного виховання і спорту: Науково-теоретичний журнал, 2017;1:53–56. Фахове видання України, яке включено до міжнародної наукометричної бази Index Copernicus.
3. Захарченко М. Формування мотивації до занять з фізичного виховання юнаків і дівчат. Фізична культура, спорт та здоров'я нації: збірник наукових праць. 2017;3(22):82-7. Фахове видання України
4. Дедух М, Погасій Л. Вплив гендерних особливостей учнівської молоді на залучення до занять спортом. В: Тимошенко О, редактор. Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Зб. наук. праць; Київ. Київ:

НПУ ім. М.П. Драгоманова; 2018. Вип. 10(104)18. с. 33-37. Фахове видання України, яке включено до міжнародної наукометричної бази Index Copernicus. *Здобувачеві належить проведення експерименту та обробка матеріалів дослідження, співавтору – виявлення проблеми, участь у пошуку джерел інформації, опрацюванні результатів дослідження та написанні висновків.*

5. Krutsevich T, Pangelova N, Trachuk S, Diedukh M. Features of the Reaction of the Cardiorespiratory System of Schoolchildren with Physical Loads on the Tradmile. International Journal of Applied Exercise Physiology. 2020;9(1):113-121. Доступно: DOI: 10.26655/IJAEP.2020.1.3. Періодичне наукове видання іншої держави (Іран), яке включено до міжнародної наукометричної бази WoS. *Дисертантом особисто проведено аналіз науково-методичної літератури, оброблено результати дослідження та сформульовано висновки. Внесок співавторів полягає в оформленні публікації.*

6. Бричук М, Дєдх М. Гендерні особливості психологічного типу учнівської молоді в контексті диференційованого фізичного виховання. Вісник Прикарпатського університету. Серія: Фізична культура. 2019 Січ 29;31:20-25. Фахове видання України. *Особистий внесок здобувача полягає в обґрунтуванні проблеми, накопиченні та структуризації наукового матеріалу, формулюванні висновків, співавтору – у наданні допомоги щодо оформлення публікації.*

7. Дєдх М. Сформованість цінностей індивідуальної фізичної культури юнаків та дівчат. Фізична культура, спорт та здоров'я нації. Зб. наук. праць; Житомир: Житомирський державний університет імені Івана Франка; 2018;6(25):47-54. Фахове видання України.

8. Дєдх МО Гендерні особливості інтересів і мотивів до занять спортом у юнаків і дівчат. Спортивний вісник Придніпров'я. 2019;3:95-02. Фахове видання України, яке включено до міжнародної наукометричної бази Index Copernicus.

9. Кузнецова Л, Дєдх М, Волк О, Шоно О. Гендерні особливості

формування ціннісних орієнтацій до фізичної культури студентської молоді, яка займається і не займається спортом. В: Тимошенко О, редактор. Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Зб. наук. праць; Київ. Київ: НПУ ім. М.П. Драгоманова; 2020. Вип. 1(121)20. с. 59-63. Фахове видання України, яке включено до міжнародної наукометричної бази Index Copernicus. *Здобувачеві належить розроблення стратегії дослідження, аналіз і узагальнення його результатів, співавторам – участь в обробці матеріалів дослідження, оформленні публікації.*

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації

1. Дєдх МО, Волк ОІ, Шоно ОВ. Ціннісні орієнтації до фізичної культури студентської молоді, яка займається і не займається спортом (гендерний аспект). Актуальні проблеми фізичної культури, спорту і здоров'я: матеріали міжн. наук. інтернет-конф.; 2020 Трав. 27-28; Черкаси. Черкаси: Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького; 2020, с. 38-1. *Особистий внесок здобувача полягає в обґрунтуванні проблеми, накопиченні та структуризації наукового матеріалу, формулюванні висновків, співавторів – у наданні допомоги щодо оформлення публікації.*

2. Дєдх МО, Гендерні особливості психологічної статі учнівської молоді. Молодь та олімпійський рух: збірник тез доповідей XII Міжнар. конф. молодих вчених; 2019 Трав. 17; Київ. Київ: НУФВСУ; 2019; с. 299-300.

3. Дєдх МО, Інтереси і мотиви до занять спортом в учнівській молоді в гендерному аспекті. В: Молодь та олімпійський рух: зб. тез доповідей 12-ї Міжнар. наук. конф. [Інтернет]; 2019 Трав 17; Київ; 2019. с. 198-0. Доступно: https://uni-sport.edu.ua/sites/default/files/vseDocumenti/zbirnyk_tez_2.pdf

4. Захарченко МО, Гендерний підхід у процесі фізичного виховання учнівської молоді. В: Молодь та олімпійський рух: збірник тез доповідей X Міжнар. конф. молодих вчених; 2017 Трав. 24-25; Київ. Київ: НУФВСУ; 2017; с. 260-1.

5. Захарченко МО, Круцевич ТЮ. Гендерні особливості фізичного

виховання учнівської молоді. В: Фізична культура, спорт та здоров'я: стан і перспективи в умовах сучасного українського державотворення в контексті 25-річчя Незалежності України: матеріали XVI Міжнар. наук.-практ. конф. [Інтернет]; 2016 Груд. 8-9; Харків. Харків: Харківськ. держ. акад. фіз. культури; 2016; с. 34-7. Доступно на: http://hdafk.kharkov.ua/docs/konferences/konf_8_12_2016.pdf. *Особистий внесок здобувача полягає в обробці матеріалів дослідження, оформленні публікації, співавтору – у виявленні проблеми, здійсненні досліджень та формулюванні висновків.*

6. Захарченко МО, Ціннісні орієнтації студентів коледжів в процесі фізичного виховання. В: Молодь та олімпійський рух: збірник тез доповідей XI Міжнар. конф. молодих вчених; 2018 Квіт. 10-12; Київ. Київ: НУФВСУ; 2018; с. 317-9.

7. Захарченко МО. Соціокультурні чинники гендерного підходу у фізичному вихованні. Молода спортивна наука України: зб.тез доп.; 2017; Львів. Львів: Львів. держ. ун-т фіз. культури; 2017, с. 57.

8. Круцевич ТЮ, Захарченко МО. Гендерні відмінності юнаків та дівчат при виборі фізкультурно-спортивних видів рухової активності. В: Актуальні проблеми медико-біологічного забезпечення фізичної культури, спорту та фізичної реабілітації. Зб. статей IV Міжнар. наук.-практ. конф.; 2018 Квіт. 26-27; Харків. Харків: Харківськ. держ. акад. фіз. культури; 2018, с. 259-4. *Особистий внесок здобувача полягає в обґрунтуванні проблеми, накопиченні та структуризації наукового матеріалу, формулюванні висновків, співавтору– у наданні допомоги щодо оформлення публікації.*

9. Круцевич ТЮ, Захарченко МО. Індивідуальна фізична культура як складова фізичного виховання учнівської молоді. В: Актуальні проблеми медико-біологічного забезпечення фізичної культури, спорту та фізичної реабілітації. Зб. статей III Міжнар. наук.-практ. конф.; 2017 Квіт. 21; Харків. Харків: Харківськ. держ. акад. фіз. культури; 2017, с. 675-680. *Здобувачеві належить проведення експерименту та обробка матеріалів дослідження,*

співавтору – виявлення проблеми, участь у пошуку джерел інформації, опрацюванні результатів дослідження та написанні висновків.

Наукові праці, які додатково відображають наукові результати дисертації

Захарченко М. Особливості ціннісних орієнтацій учнівської молоді в процесі фізичного виховання. Молодий вчений. 2018;4.2 (56.2):1-5.